e-GİFDER
Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi | Gumushane University E-Journal of Faculty of Communication
Cilt/Volume: 5 Sayı/Number:1 Mart/March 2017

YENİ MEDYA'DA SİYASAL İLETİŞİM SÜRECİNİN KAVRAMSALLAŞTIRILMASINDA ALTERNATİF MODELLER: MÜZAKERECİ VE AGONİSTİK DEMOKRASİ YAKLAŞIMLARI[1]

Kamil DEMİRHAN[2]

ÖZ

Bu çalışmanın amacı yeni medya platformlarında siyasal iletişim sürecini açıklamak için liberal modele alternatif kavramsallaştırmalar sunmaktır. Liberal temsili demokrasiye ilişkin katılımcı eleştiriler müzakereci ve agonistik demokrasi kuramları çerçevesinde gelişmiştir. Her iki demokrasi yaklaşımı da siyaset ve siyasal olana ilişkin hem liberal modelden hem de birbirlerinden farklı tasarımlara sahiptir. Bununla birlikte her iki yaklaşımda da iletişim siyasetin ayrılmaz bir parçasıdır. Günümüzde katılım ve iletişim denildiğinde ilk akla gelen yeni medya platformlarıdır. Müzakereci ve agonistik demokrasi yaklaşımları, liberal demokrasi yaklaşımında internetin siyasal pazarlama ve siyasal reklamcılığa katkısını anlamak ve geliştirmek üzerine kurulan kavramsal çerçeveye alternatif yaklaşımlar sağlamaktadır. Bu alternatif yaklaşımlar kapsamında geliştirilen kavramsal çerçeveler yeni medya platformlarında gerçekleştirilen iletişim sürecini açıklama gücüne sahiptir. Bu çalışmada, ilk olarak, liberal yaklaşıma dayanan kavramsal çerçeveye değinilecektir. İkinci olarak, müzakereci demokraside önemli bir yeri olan siyaset ve iletişim ilişkisi bağlamında yeni medyada siyasal iletişimin anlamlandırılmasında kullanılabilecek olan müzakereci model sunulacaktır. Son olarak, agonistik demokrasinin siyaset ve iletişime ilişkin yaklaşımlardan yola çıkılarak yeni medyada siyasal iletişimin anlamlandırılmasında kullanılabilecek olan agonistik model açıklanacaktır. Alan yazında bu alternatif yaklaşımlar içerisinde müzakereci model kapsamında geliştirilen çalışmalar bulunmakla birlikte yeni medyada siyasal iletişim sürecini açıklamak üzere agonistik modele başvuran çalışma sayısı oldukça azdır. Bu çalışmanın, ele aldığı alternatif kavramsal modeller aracılığıyla internet ve sosyal medyada siyasal iletişim alanının farklı perspektiflerden anlaşılmasına ve analizine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Sosyal Medya, İletişim Ağı, Katılım, Müzakereci Demokrasi, Agonistik Demokrasi

ALTERNATIVE MODELS FOR THE CONCEPTUALIZATION OF POLITICAL COMMUNICATION ON NEW MEDIA: DELIBERATIVE AND AGONISTIC DEMOCRACY APPROACHES

ABSTRACT

This study aims at providing alternative conceptualizations to liberal model explaining political communication on new media platforms. The participative critics on liberal representative democracy are released around the theories of deliberative and agonistic democracy. The projections of these democracy models

[1] Bu araştırma yazarın Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2015 yılında tamamladığı "Sosyal Medya ve Siyaset İlişkisinin Müzakereci ve Agonistik Demokrasi Yaklaşımları Çerçevesinde Analizi: Türkiye'de 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi Sürecinde Twitter Kullanımı" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

[2] Yrd. Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, demirhankamil@gmail.com

about "politics" and "political" differ from both each other and from liberal model. However, communication is the essential part of politics for both of these theories. Today, the terms of participation and communication firstly call to mind the new media platforms. Deliberative and agonistic democracy approaches provide alternative aspects to the conceptual frame consisting of the perspective of liberal democracy which aims at explaining the contribution of Internet to political marketing and political advertisement, and developing it. The conceptual frames, consisting of these alternative approaches, have potential to explain the communication process on new media platforms. This study, firstly, insists on the conceptual frame consisting of liberal approach. Secondly, it presents the deliberative model which can be used to explain political communication on new media in terms of the significant place of relationship between politics and communication in deliberative democracy. Lastly, it presents the agonistic model which can be used to explain political communication on new media with reference to the approaches on communication and politics in agonistic democracy. In literature, among alternative approaches, there are studies organized in terms of deliberative model, but there are few studies refer to agonistic model to explain political communication on new media platforms. This study can contribute to the explanation and the analyses of political communication on Internet and social media from different perspectives by means of using alternative conceptualizations.

Keywords: Internet, Social Media, Communication Network, Participation, Deliberative Democracy, Agonistic Democracy

Giriş

Bu çalışmanın amacı yeni medya platformlarında siyasal iletişim sürecini anlamak ve açıklamak için liberal temsili demokrasi modeline alternatif, katılımcı demokrasi yaklaşımlarına dayanan yeni kavramsal modeller sunmaktır. Bu bakımdan çalışma kuramsal bir bağlama dayanmaktadır. Bu çalışmada, yeni medya ortamlarında siyasal iletişimi açıklamak üzere sunulan alternatif kavramsal modeller siyaseti katılımcı bir perspektiften ele alan müzakereci ve agonistik demokrasi kuramları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Her iki demokrasi yaklaşımı da siyaset ve siyasal olana ilişkin liberal modelden ve birbirlerinden farklı tasarımlara sahip olmakla birlikte, iletişim sürecini siyasetin ana unsuru olarak kabul etmeleri bakımından ortak bir noktada birleşmektedir.

Günümüzde siyasal iletişim sürecinde yeni medya platformları oldukça önemli bir role sahiptir. Yeni medya platformlarının oluşumunda internet ve bilgisayar teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ve bunların erişilebilirliğinin yaygınlaşması etkili olmuştur. İnternet, bilgi ve iletişim sürecinde köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Birbiriyle bağlantılı bilgisayarlar arasında kurulan iletişim ağı olarak tanımlanan internet, bilgi ve iletişim süreçlerinin omurgasını oluşturmaktadır (Castells, 2013: 463; Burnett ve Marshall, 2003: 1). İnternet teknolojik devrimin bir

parçası olarak açıklanmaktadır. Bunun en önemli nedeni iletişimde zaman ve mekâna bağımlılığın aşılması, dijital verinin çevrimiçi ve çevrimdışı alanda depolanması, aktarılması ve yeniden üretilmesidir. İnternetle gelen iletişim devriminin en önemli özelliği iletişim sürecinde çok taraflılığın oluşması yani etkileşimsel özellikleri olan bir iletişimin gelişmesidir. İletişim sürecinde pek çok içerik yer ve zaman çeşitliliği, kaynak çeşitliliği ve alan çeşitliliği içerisinde görsel, yazılı ya da sözel biçimlerde aktarılmaktadır. Etkileşim, iletişim sürecinde iki taraflılığı, zaman ve mekân sınırının aşılmasını, içerik üzerindeki kontrolün mesajı gönderen taraftan alıcı konumda bulunan tarafa geçmesini ve etkileşimde bulunan bütün tarafların etkide bulunma ve tepki verme olanağına sahip olmasını ifade etmektedir (van Dijk, 2006: 8). Bu süreç geleneksel iletişim sürecini değiştirmekte, Castells'in (2013: 495) belirttiği gibi klasik gönderici ve alıcı (izleyici/dinleyici) ilişkisi dönüşerek "göndericinin sembolik gücü" ortadan kalkmaktadır. Bilgi akışında bilgi kaynakları çeşitlenmektedir. Bu durum bilgiyi alırken seçiciliğe imkân tanımaktadır. Bilgi paylaşım sürecinde merkezilik azalmaktadır.

Bu özellikleriyle internetin katılımcı bir nitelik taşıdığı ve siyasal katılımın gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İnternet bilgi kaynakları, sosyal ağlar ve iletişim kanallarıyla maliyet, zaman ve mekân sınırlarını aşma konusunda etkili olmaktadır (Castells, 2013: 480). İnternet, siyasal iletişim süreçlerinde farklı biçimlerde pek çok siyasal aktör tarafından kullanılmaktadır (Ward ve Gibson, 2009: 29-30). Propaganda, seçim kampanyaları, kamuoyu tespiti, kamuoyu oluşturma, siyasal reklamcılık ve pazarlama, sanal toplulukların kurulması, sivil toplumu geliştirme, kamusal ağalar kurma ve katılımı geliştirme bu kullanım alanları arasındadır. İnternet ve bilgisayar teknolojileri aracılığıyla etkileşimli iletişim olanağı sunan çevrimiçi forumlar, etkileşimli sözlükler ya da sosyal medya platformları, etkileşim özellikleriyle bağlantılı olarak yeni medya platformları olarak da adlandırılmaktadır (Dewdney ve Ride, 2006: 18). Çalışmada, yeni medya platformlarının siyasal iletişim sürecinde kullanımına ilişkin kavramsallaştırmada liberal model karşısında katılımcı modeller olarak yer alan müzakereci demokrasi ve agonistik demokrasi yaklaşımları incelenmektedir. Liberal demokrasi yaklaşımı internet ve sosyal medya iletişimini siyasal olarak stratejik-araçsal eksende ele

almaktadır. Liberal yaklaşımda internet ve sosyal medya, topluluklardan ziyade bireylerin siyasal rasyonel tercihlerini geliştirebilecekleri özerk bir alan olarak değerlendirilmektedir. Burada temel amaç temsili sistemin işleyişinde internetin imkânlarından faydalanmaktır. Müzakereci demokrasi yaklaşımına dayanan siyasal iletişim modeline göre internet ve sosyal medya platformları bireysel tercihlerin yansıtılmasından ziyade toplumsal bir uzlaşının oluşumunda ihtiyaç duyulan müzakere sürecinin gerçekleşebileceği alanlar olarak görülmektedir (Dahlberg, 2007: 129; Gimmler, 2001: 21). Müzakereci yaklaşım toplum ve birey arasında stratejik eylemin yerini iletişimsel eylemin aldığı ve sonuçların yerine süreçlerin ön plana çıktığı bir siyasal iletişim modeli sunmakta ve yeni medyayı bu bağlamda ele almaktadır. Agonistik demokrasi, liberal ve müzakereci modelin karşısında yeni medyayı toplumun dezavantajlı konumdaki özneleri için geleneksel medyaya alternatif bir araç ve geleneksel güç ilişkilerinin aşılabileceği alternatif bir siyasal alan olarak açıklamaktadır (Dahlberg, 2007: 133; Rahimi, 2011: 161). Çalışmanın seyri içerisinde, ilk olarak liberal model üzerinde durulmakta, daha sonra müzakereci ve agonistik yaklaşımlar açıklanmaktadır.

1. Yeni Medya'da Siyasal İletişim: Liberal Yaklaşım

Liberal demokrasi modelinin yeni medya ve siyasal iletişim alanında belirleyici bir yaklaşım olduğu vurgulanmaktadır (Dahlberg, 2001: 618-619; Dahlberg ve Siapera, 2007: 3). İnternet, liberal yaklaşımda ticari bir alan olarak herkesin erişimine açık, rekabetin aşırı derece arttığı bir serbest pazar anlamına gelmektedir (Treanor, 1996; Dyson vd., 1994). Burada öne çıkan öğeler evrensellik, bireysel çıkar, kişisel gizliliğin korunması ve özerkliktir. Liberal yaklaşımda siyasal iletişim bakımından internet ve sosyal medyada bilgiye erişim ve vatandaşların kararlarını verirken tercih yapma sürecinde sahip oldukları olanaklara odaklanılmaktadır. Liberal modelde internetin her türlü kurumsal düzenlemeden ve devlet müdahalesinden bağımsız bir alan olması gerektiği savunulmaktadır (Barlow, 1996). Siyasal açıdan, yeni medya siyasetçilerin ve partilerin reklam, pazarlama ve lobicilik faaliyetlerini gerçekleştirdikleri özgür bir alan olarak görülmektedir (Dahlberg, 2001: 620). İnternet ve sosyal medya üzerinden bireylerin siyasetçilerle, adaylarla ve kurumlarla iletişim kurması teşvik edilmektedir. Bireyler, liberal

modelde kendi çıkarları doğrultusunda çok sayıda olanak içerisinden kendi rasyonel iradelerine göre tercihte bulunan aktörler olarak görülmekte ve bu faaliyetlerinin temelinde en yüksek çıkarı sağlamaya dayanan stratejik eylem tarzı bulunmaktadır. Liberal demokrasi modelinde çevrimiçi aktörler arasında söz konusu olan güç ilişkileri dikkate alınmamaktadır.

Liberal modelde siyasal iletişim sürecinde katılımcı demokrasi anlayışından farklı olarak tabandan katılım aktörlerini güçlendirmek gibi bir hedef bulunmamaktadır. Bu modelde siyasal elitler siyasal iletişim sürecinde etkin olan temel aktörlerdir. Dahlberg ve Siapera'ya göre (2007: 4), yeni medya teknolojilerinin sahip olduğu olanaklar milletvekilleri ve parti yöneticileri için vatandaşlara ulaşma, seçim kampanyalarında adaylarla vatandaşlar arasında iletişim kurma gibi işlevler çerçevesinde ön plana çıkmaktadır. Yeni medya teknolojileri bireylere rekabet halindeki siyasi eğilimler arasından kendileri için en uygun tercihi yapmalarını sağlayacak araçlar olarak değerlendirilmektedir. Yeni medya aynı zamanda siyasetçiler için yeni bir rekabet alanı sunmaktadır. Bu süreçte rekabet eden siyasal söylemler kendi mesajlarını bireylere az maliyetlerle ulaştırmaktadır. Böylelikle siyasetçiler kendilerini destekleyen kitleleri bir araya getirme ve kendi siyasal programlarını onlara pazarlama imkânı bulmaktadır. Sonuç olarak, liberal modelde yeni medya bireysel fayda, otonomluk, bireysel gizlilik ve tercih sürecinde rekabet halindeki söylem ve programlara ulaşmak için bu araçların işlevleri kapsamında ele alınmaktadır.

Liberal yaklaşıma dayanan yeni medya anlayışına karşı eleştiriler bulunmaktadır. Liberal yaklaşımın çevrimiçi alana yansıyan sosyal, ekonomik ve coğrafi gelişmişlik farklılıkları gibi etkenlere bağlı eşitsizlikleri görmezden geldiği eleştirisi bunlardan biridir. İnternet erişim ve kullanımına ilişkin eşitsizlikler liberal yaklaşımda dikkate alınmamaktadır. İnternet bir etkileşim alanı olmakla birlikte herkesin erişimine açık değildir. Bu nedenle eleştirel yaklaşımlarda liberal tasarımda internetin işlevinin güçlü söylemin dolaşımına katkı sağlamak olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte liberal yaklaşım internet alanındaki güç ilişkililerini, siyasal ve ekonomik gözetim ve kontrolü, bunların iletişim sürecindeki etkilerini dikkate almaması nedeniyle de eleştirilmektedir (Dahlberg ve Siapera,

2007: 6). Liberal model bireyci ve sonuçları ön plana koyan stratejik eylem odaklıdır ve internetin aktif katılım bakımından sağladığı olanaklar kapsam dışında kalmaktadır. İnternet temsili demokratik sisteminin kurumsal sınırları içerisinde işleyen ve işlevleriyle bu sisteme katkı sağlayan bir konuma sahiptir. Yeni medya bağlamında liberal yaklaşıma karşı gelişen eleştirilerle birlikte alternatif siyasal iletişim modelleri ortaya çıkmaktadır. İnternet ve sosyal medyanın sağladığı etkileşim olanaklarını vatandaşların aktif katılımıyla besleyen yaklaşımların başında müzakereci ve agonistik siyasal iletişim modelleri gelmektedir. Bu modeller yeni medyada gerçekleştirilen iletişim süreçlerini anlama bakımdan alternatif kavramsal çerçeveler sunmaktadır.

2. Yeni Medya'da Siyasal İletişim: Müzakereci Yaklaşım

Müzakereci demokrasi kavramı ilk olarak Joseph Bessette (1980: 102) tarafından kullanılmıştır. Modelin gelişiminde 20. yüzyılın ikinci yarısında Jurgen Habermas'ın (1996: 287; 2005: 388) kamusal alan üzerine geliştirdiği fikirler ve bu kavram çevresinde gelişen tartışmalar etkili olmuştur. Bu modelin temelinde vatandaşların siyasete aktif katılımı anlayışı bulunmaktadır. Liberal temsili yaklaşımda stratejik eylem ve sonuç odaklılık ön planda iken müzakereci model iletişimsel eylem ve süreç odaklıdır. Katılım vurgusu ile temsili sistemde siyasal katılımın yalnızca seçimlerde oy kullanmaya indirgenmesine karşı çıkılmaktadır. Karar yetkisinin temsilcilere uzun süreli olarak devri nedeniyle vatandaşlar ile temsilciler arasındaki bağın zayıflaması, siyasi partilerin merkezi ve hiyerarşik yapıları nedeniyle ortaya çıkan sorunlar karşısında "aktif siyasal katılım" çözüm olarak savunulmaktadır. Katılım aracılığıyla siyasal ve yönetsel kararların şeffaflık, hesapverebilirlik ve meşruluk bakımından daha güçlü olacağı vurgulanmaktadır (Barber, 1995: 190; Habermas, 2010: 351; Şaylan, 2008: 210).

Liberal bireycilik anlayışı karşısında müzakereci demokrasi modelinde birey ve toplum arasında ortak değer ve amaçlar üzerinde uzlaşılmaya çalışılmaktadır. Habermas (1999: 47-48) "söylem kuramı" olarak da anılan müzakereci modeli şu şekilde açıklamıştır:

> Söylem kuramı hem parlamenter organlar, hem de kamusal alanının gayri resmi ağları aracılığıyla akan iletişim süreçlerinin daha yüksek düzeydeki özneler-arasılığı üzerinde

> durur. Bu öznesiz iletişim biçimleri, parlamenter yapının içinde ve dışında az çok rasyonel sayılabilecek görüş ve irade oluşumunun ortaya çıkabileceği sahaları oluşturur… Gayri resmi kamuoyu oluşumu 'etki' yaratır; etki siyasal seçimlerin oluşturduğu kanallarla 'iletişimsel güç'e; iletişimsel güç ise yasama yoluyla 'idari güç'e dönüşür… Demokratik usullerle iletişimsel güce dönüşen kamuoyu kendi başına yönetme erkine sahip değildir, ancak idari erkin belirli yönlerde kullanılmasına işaret edebilir (Habermas, 1999: 47-48).

Bu açıklamaya göre siyasal sürecin meşruiyeti kamusal müzakereye bağlı olarak gelişir. Müzakereci yaklaşımda bilgi, iletişim ve haberleşme araçlarının kamusal müzakereyi geliştirmek bakımından önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu bakımdan Habermas (2010: 309) kamusal iletişim sürecinde medyanın önemini vurgulamıştır. Ancak geleneksel medyanın ticarileşmesi, siyasal iletişimin niteliğini değiştirerek kamusal alanın siyasal açıdan rasyonel-eleştirel yapısının yirminci yüzyıl boyunca dönüşüm geçirmesine neden olmuştur. Bu süreçte kamuoyu siyaseti etkileyen bir güç olmaktan çıkarak, siyasal pazarlama ve reklamcılığın etkisi altında yönlendirilmeye açık bir hal almıştır. Buna karşın yeni medyanın sağladığı yeni bilgi üretme, paylaşma ve iletişim olanaklarıyla kamusal alanın ve vatandaşların kamuoyunun kaynağı olarak aktif siyasal aktörler haline gelmeleri yönündeki beklenti artmıştır (Castells, 2008: 90; Thompson, 1995: 236). Bu gelişmelerin yanı sıra, müzakereci demokrasi için büyük bir önem taşıyan müzakere usulleri ve kamusal alan kavramı önemli eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır (Fraser, 2004: 112; Knight ve Johnson, 1997: 286; Bohman, 1997: 321; Gaus, 1997: 237; Gould, 1999: 258). Müzakereci yaklaşım bu eleştirilere rağmen ve bu eleştiriler sayesinde gelişerek internet ve sosyal medya platformlarının siyasal iletişim süreçlerindeki rolünü anlama konusunda açıklamalar sunan güçlü bir model olmayı sürdürmüştür.

Müzakereci model bağlamında yeni medya, siyasal iletişim için gerekli olan konuşma, tartışma, haberleşme ve bilgiye ulaşma bakımından sağladığı olanaklar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Yeni medyanın alternatif iletişim ve haberleşme imkânları ile kamusal iletişimin gelişmesine katkı sağladığı savunulmaktadır (Woo-Young, 2005: 925; Lusoli vd., 2006: 39; Castells, 2008: 90; Buckler ve Dolowitz, 2005: 1). Losifidis (2011: 619) internetin devlet kontrolünden bağımsız, özgür iletişim olanakları ile müzakere ilkelerine uygun akılcı bir iletişimin gelişilmesine

olanak yaratabileceğini belirtmektedir. İnternet aracılığıyla kamusal alanın sınırları ve etkinliği de değişime uğramaktadır. Kamusal ve özel alan arasındaki sınırlar bulanıklaşmakta, ulusal ve uluslararası sınırlar belirsizleşmektedir. Bilgi ve iletişim ağlarının küresel düzeyde örgütlenmesine bağlı olarak sıklıkla karşılaşılan sağlık, yoksulluk, göç, çevre, adalet ve barış alanlarındaki yerel toplumsal konular küresel düzeyde kamusal meseleler haline gelmektedir (Castells, 2008: 90; Gimmler, 2001: 32; Losifidis, 2011: 622).

Yeni medya platformları müzakereci model bağlamında ele alındığında öne çıkan olanaklar yeni ve alternatif bilgi kaynakları ve iletişim yollarıdır (Woo-Young, 2005: 925). Müzakere, bu bilgi ve iletişim kanalları sayesinde gelişmektedir. Geleneksel medya anlayışı içerisinde kamu, yetersiz ve bilgiye muhtaç olanlar şeklinde algılanmaktadır (Bennett ve Entman, 2001: 7). Geleneksel medya bilgi kaynakları ve aktarım araçlarını elinde tutmak bakımından bir güç tekeline sahiptir. Buna karşın yeni medyanın gelişimiyle birlikte bilgi kaynaklarına ulaşmak ve bilgi paylaşmak oldukça kolaylaşmış ve paylaşım kanalları çeşitlenmiştir (Gimmler, 2001: 32; Anduiza vd., 2009: 866). Mobil teknolojiler sayesinde bireylerin çok kısa sürede farklı bilgi kaynaklarına ulaşabilmeleri, belirli bir ya da birden fazla tartışma içerisinde yer alabilmeleri ve tartışma içerisinde eş zamanlı olarak bilgi kaynaklarını gözden geçirebilmeleri mümkün hale gelmiştir.

Müzakereci modelde kamusal iletişimin temelinde müzakerenin usulleri yatmaktadır. Bu usuller temelde iletişim sürecinde eşitlik, özgürlük, katılım, rasyonellik ve etkileşim öğelerini düzenlemeye yöneliktir. Bu usullere uygun olarak gerçekleştirilen müzakere en iyi sonuca ulaşmak ve ortak toplumsal değerler geliştirmek için gerekli görülmektedir. Usullerden başka siyasal, sosyal ya da ekonomik olarak bağlayıcı herhangi bir etken olmadığı için katılımcıların müzakere sürecinde eşit, özerk ve özgür oldukları kabul edilmektedir. Bu usullerin gerçekleşmesinde internetin sağladığı olanaklar değerlendirdiğinde, internetin bireyler arasında eşitliği arttıracağı ve farklılıkların katılımına imkân sağlayarak çoğulculuğa katkı sağlayacağı varsayılmaktadır (Bucker ve Dolowitz, 2005; Gimmler, 2001: 31; Dahlberg, 2001: 625; Halpern ve Gibbs, 2013: 1166). Geleneksel iletişim araçlarını elinde tutan ticarileşmiş ve erişilmesi güç olan

geleneksel medya (Croteu ve Hoynes, 2003: 46) karşısında kar amacı gütmeyen ve bağımsız olduğu varsayılan yeni medyanın daha fazla katılım potansiyeline sahip olduğu belirtilmektedir[3] (Murru, 2009: 143; Gimmler, 2001: 32). Katılımla birlikte iletişim sürecinde çoğulculuğun ve rasyonelliğin de gelişmesi öngörülmektedir. Halpern ve Gibbs (2013: 1164) internette gerçekleştirilen iletişimin çoğunlukla yazılı olması nedeniyle müzakere sürecinin daha fazla rasyonel, düşünümsel ve savlara dayanan konuşma deneyimini geliştirdiğini belirtmektedir. Rasyonelliğin ve uzlaşının unsurlarından biri de tartışmacıların üsluplarıdır. Müzakere sürecinde açık ve anlaşılır bir dilin kullanılması, karşılıklı saygıya dayanması ve üslubun duygu yoğunluklu, polemik ve spekülasyona açık, gerilimi arttıran ifadelerden arınmış olması gerekmektedir (Benhabib, 1999: 105; Dryzek, 1990: 43; Chiristiano, 1997: 245).

Müzakereci demokrasi modeli çerçevesinde açıklanan siyaset anlayışını oluşturan temel unsurlar aşağıda Tablo 1'de özetlenmeye çalışılmıştır. Bu tabloda, *amaç* siyasal iletişimle elde edilmek istenilen amacı, *ortam* siyasal iletişimin gerçekleşeceği alanı ve niteliğini, *aracılar* siyasal iletişim için kullanılacak medya araçlarını, *aktörler* iletişim sürecinde yer alan aktörleri, *ilkeler* müzakereci modelde uyulması gereken ilkeleri, *süreç* iletişimin nasıl gerçekleşeceğini, *beklenti* iletişim süreciyle elde edilmek istenilen sonuçları ifade etmektedir.

Tablo 1. Müzakereci Modelde Çevrimiçi Siyasal İletişimin Temel Unsurları

Unsurlar	*Açıklama*
Amaç	Ortak karar alma ve rasyonel uzlaşı sağlama
Ortam	Yatay biçimde örgütlenmiş iletişim ağları

[3] Müzakereci model liberal modelden farklı olarak yeni medya alanında her türlü müdahale ve düzenlemeyi reddetmemektedir. Düzenlemeler hem dijital uçurum alanında eşitsizliklerin giderilmesi için tedbirler şeklinde hem de müzakereyi gerçekleştirmek için uygun alanların sağlanması şeklinde söz konusu olabilmektedir. Örneğin yeni medya teknolojilerine erişim ve kullanım bakımından kır-kent farkının giderilmesi ya da cinsiyet farklılıklarının giderilmesi için yapılacak yatırımlar müzakereci modelin katılımda eşitlik anlayışına uygun olarak düzenlenmeye açık bir konudur. Yeni müzakere alanlarının oluşturulması için yapılacak kamusal destekler de eşitlik ve özgürlükler bağlamında tartışılmaktadır (Elster, 1997: 25-26). Forum mimarisi fikri (Wright ve Street, 2007: 684) çerçevesinde kamusal destek ve fonlarla çevrimiçi müzakere forumları oluşturulması düşüncesi, müzakere forumlarının moderasyonu, forumlara katılımda belirli koşulların getirilmesi gibi konular kamusal destek bağlamında ele alınmaktadır.

Aracılar	Bilgi ve iletişim teknolojileri – yeni medya platformları
Aktörler	Vatandaşlar, siyasetçiler, yöneticiler, liderler, gazeteciler
İlkeler	Eşitlik, rasyonellik, üslup, eleştirellik, samimiyet
Süreç	Bilgi ve görüş paylaşımı, savların açıklanması ve müzakere
Beklenti	İletişim ağı içerisinde karar alıcılar ile karaların kaynağında bulunan vatandaşların görüş, talep ve düşüncelerinin iletişimsel süreçte buluşması
Etkenler	Platform özellikleri, tasarım, kullanıcılara ait özellikler, erişim ve kullanıma bağlı etkenler

Tablo 1'de son olarak, *etkenler* kategorisine yer verilmiştir. *Etkenler*, müzakere sürecini etkileyen unsurları ifade etmektedir. Bunlar, çeşitli iletişim deneyimlerine göre farklılık göstermektedir. Bu bakımdan etkenler belirlenirken, aşağıda ele alınan, çeşitli çevrimiçi müzakere deneyimlerine ilişkin bilgilerden yararlanılmıştır. Bu deneyimlerin Tablo 1'de yapılan genel sınıflandırmanın somutlaştırılmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kamusal rasyonel müzakerenin çevrimiçi alanlarda gerçekleştirilmesi hedefi çerçevesinde 1980'de ABD'de kurulan haberleşme ve tartışma ağı UseNet çeşitli e-demokrasi projelerinin gelişiminde rol oynamıştır. Bu kapsamda 1994 yılında hayata geçirilen "Minnesota E-Demokrasi" projesi bu alandaki ilk örneklerden birini teşkil etmektedir. Bu proje kapsamında Minnesota'yı ilgilendiren siyasi konularda fikir ve bilgi paylaşma sayesinde internet ve demokrasi ilişkisinin geliştirilmesi amaçlanmıştır (Dahlberg 2001: 624; Jensen, 2006: 34). Bir diğer forum, Avrupa Birliği'nin temel çevrimiçi tartışma forumu olan ve 2001-2009 yılları arasında faaliyet gösteren Futurum'dur (ECAS, 2015). Bilgi ve iletişim teknolojileriyle vatandaşlar, sivil toplum örgütleri ve karar mekanizmaları arasında bağ oluşturarak Avrupa Birliği'yle ilgili kararlarda müzakereci demokrasi modeline uygun bir katılım sürecinin gerçekleştirilmesi amaçlamıştır. Diğer bir örnek, Danimarka'da 2001 yılında geliştirilen yerel yönetimler tarafından desteklenen Nordpol.dk projesidir (Jensen, 2003: 351). Bu site ile vatandaşlar ve siyasetçiler arasında diyalog ve etkileşimin arttırılması hedeflenmiştir. Bir başka proje Elektronik Diyalog Projesi'dir. Bu proje kapsamında başkanlık seçimleri gibi önemli siyasal süreçlerde tartışma ve müzakere gruplarının çevrimiçi faaliyetleri geliştirilmektedir (Price ve

Capella, 2003: 304). Diğer bir proje Hamburg DEMOS projesidir. Bu projeyle vatandaşların internet forumunda eş zamanlı olmayan tartışmalara katılmaları hedeflenmiştir. Bu forumların yanı sıra, sosyal medyada siyasi olaylarla ilgili çeşitli başlıklar altında tartışma konuları oluşmaktadır. Kurumların Facebook ya da Twitter hesapları, Twitter etiketleri (hashtagler) tartışmaları belirli bir çatı altında toplayarak bir forum ortamı yaratmaktadır.

Bu çevrimiçi müzakere deneyimlerinde iletişim sürecinde dikkate alınan unsurların rasyonellik ve eleştirellik, katılımcıların ortak değerler üretmedeki samimiyeti, üslubu, bilgi ve paylaşımların yoğunluğu, etkileşim, tartışma yaratma ve tartışmayı etkileme, eşitlik, katılım, özgürlük, forum kurallarının etkisi, mesajların içeriği ve tartışmacıların kimliklerinin açıklık ya da gizlilik durumundan oluştuğu görülmektedir. Farklı tasarımlara sahip sosyal medya kanalları da müzakere bakımından yeni alanlar olarak ele alınmakta ve bu alanlarda iletişim süreci benzer unsurlar üzerinden değerlendirilmektedir. Örneğin, Halpern ve Gibbs (2013: 1164) Facebook'taki siyasal tartışmaları müzakere ilkeleri bakımından değerlendirmiştir. Buna göre, Facebook'ta sosyal ağların kullanıcıların kimliğini belirleyici etkisi nedeniyle kullanıcıların üslubunun, kimliğin belirlenemediği YouTube paylaşımlarına göre müzakereci usullere daha uygun olduğu açıklanmıştır. YouTube'da anonimlik artarken sosyal ağ düzeyi zayıflamakta ve tartışmadaki nezaket, üslup, rasyonellik, tartışmanın sürdürülebilirliği ve katılım azalmaktadır. Sosyal medyada iletişim sürecinde kendiliğindenlik unsuru etkili olmaktadır. Konuların oluşma süreci, tartışmanın gidişatı, mesajların içeriği ve üslup forumlara göre daha kontrol edilemez bir biçimdedir ve iletişim sürecinin müzakere ilkelerine uygunluğu sosyal medya platformlarının özelliklerine göre değişkenlik göstermektedir.

Günümüzde sosyal medya platformları içerisinde Twitter'ın yeni kamusal alan olarak ön plana çıktığı görülmektedir (Murthy, 2013: 30). Bunun en temel nedeni yöneticilerin, milletvekillerinin, medya kuruluşlarının, gazetecilerin, siyasi grupların, sivil toplum örgütlerinin, bireylerin, aktivistlerin, hacktivistlerin, muhaliflerin, herkesin erişimine açık ortak bir alan olan Twitter'da iletişim ağının taraflarını oluşturmaları olarak açıklanabilir. Twitter bir sosyal ağ olmanın ötesinde

kamusal bir sosyal ağdır. Twitter dışa kapalı sosyal ağlardan farklıdır. Burada paylaşılan içeriklere kamusal olarak erişim mümkündür. 2009 yılından bu yana Twitter üzerinden gelişen siyasal iletişim, 'Twitter Kamusu' kavramını yaratmıştır (Ausserhofer ve Maireder, 2013: 291; Hsu ve Park, 2012: 172). Twitter olay merkezlilik özelliğiyle siyasal olaylarda kamusal tartışmayı etiketler (hashtagler) altında bir araya getirmektedir (Small, 2012: 109; Parmelee ve Bichard, 2012: 4; Gerbaudo, 2014: 1; Ausserhofer ve Maireder, 2013: 292; Bruns ve Burgess, 2011: 37). Twitter siyasal iletişimin yanı sıra eylem ve katılım süreçlerine etkisiyle yatay iletişim ağları içerisinde gelişen kamuoyunun siyasal kararlara etkide bulunması bakımından özgün bir yere sahiptir.

Buraya kadar müzakereci modelin yeni medya platformlarında siyasal iletişimi kavramsallaştırmak bakımından sunduğu çerçeve üzerinde durulmuştur. Bu modelin temelinde iletişim bulunmaktadır. Bu bakımdan görsel, sözlü ya da yazılı mesajlardan oluşan içerikler ve paylaşımda bulunan aktörler iletişim sürecinin odak noktasını oluşturmaktadır. Forumlarda ya da sosyal medya platformlarında iletişim sürecinde pek çok içerik paylaşılmaktadır. Tablo 1'de özetlenen müzakereci demokrasi modeline ait kavramsal çerçeve, çevrimiçi müzakere deneyimleri ve yeni medya platformlarının özellikleri dikkate alınarak, Tablo 2'de müzakereci model bağlamında iletişim sürecinde paylaşılan içeriklerin analizi için kullanılabilecek kategoriler sunulmaktadır.

Tablo 2. Müzakereci Model Bağlamında Çevrimiçi Siyasal İletişim Sürecinin Analizinde Kullanılabilecek Olan Kategoriler

	Kategori	*Açıklama*
1	Yeni bir bilginin sunulması	Mesajın içeriğinde bir bilginin paylaşılıp paylaşılmadığının tespiti
2	Mevcut bilgilerin yayılması	Paylaşılan bilginin daha önce paylaşılmış bir bilgi mi yoksa yeni bir bilgi mi olduğunun tespiti
3	Bilginin kaynağı	Bilginin profesyonel bir medya kaynağından, bir kurumdan, bilirkişiden ya da bir olayın tanığı tarafından aktarılıp aktarılmadığının tespiti
4	Bilginin biçimi	Görsel bir resim, bir kaynağa bağlantı, bir gazete haberi ya da kullanıcı tarafından üretilen bir bilgi olup olmadığının tespiti

5	Bilginin tartışmaya katkısı	Bilgi paylaşıldıktan sonra bu içeriğe referansla verilen yanıtların tespiti
6	Paylaşılan içeriklerin yoğunluğu	Belirli bir konuyla ilgili gönderilen mesaj sayısı
7	İletişim sürecinde farklılıkların temsili	Katılımcıların sosyal ve ekonomik özelliklerinin tespiti, cinsiyet farklıkları, yaş farklılıkları, eğitim durumu farklılıkları gibi
8	Katılımcıların kimliğinin açıklığı ya da gizliliği	Tartışmacının paylaşımlarında güvenilirliğin değerlendirilmesi
9	İletişimin rasyonel savlara dayanması	İletişim sürecinde dile getirilen iddiaların gerekçelerinin açıklanması
10	Mesajların konusu	Mesajların tartışma konusuyla ilgili olup olmadığının tespiti
11	İfadelerin açıklığı ve kamusal bir üslubun kullanılması	Hakaret, nefret, şiddet içeren ifadelerin bulunup bulunmadığının tespiti
12	İletişimde karşılıklılık	Mesajlara verilen cevapların sayısı ve değerlendirilmesi
13	Mesajların ulaştığı kişiler	İletişim sürecinde karar alıcılarla vatandaşlar arasında kurulması beklenen iletişimsel ilişkinin oluşup oluşmadığının tespiti
14	Paylaşımların etkisi	Karar sürecinde paylaşımların dikkate alınıp alınmadığının tespiti

Tablo 2'de ilk beş kategori müzakereci demokrasi bağlamında bilginin önemi çerçevesinde oluşturulmuştur. Yeni medya müzakereci modelde bilgi kaynağı ve paylaşma alanı olarak görülmektedir. Bu bağlamda, iletişim içeriklerinin analizinde bilginin niteliği, kaynağı, biçimi ve tartışmaya katkısı gibi unsurların dikkate alınması gerekmektedir. Diğer kategorilerden *paylaşımların yoğunluğu*, paylaşımların gündem yaratma bakımından gücünü değerlendirmek için kullanılabilir. *İletişim sürecinde farklılıkların temsili* kategorisi müzakere sürecinin çoğulculuk bakımından değerlendirmesini sağlayabilir. *İletişimin rasyonel savlara dayanması*, müzakere ilkelerine göre tartışmanın sürüp sürmediğini; me*sajların konusu* tartışmanın ana çizgisinin iletişim sürecinde takip edilip edilmediğini; *üslup* karşılıklı saygıyı; *karşılıklılık* kategorisi etkileşim düzeyini anlamak için kullanılabilir. *Mesajların ulaştığı kişiler* ve *paylaşımların dikkate alınıp alınmadığı* kategorileri müzakere sürecindeki paylaşımların karar alıcılara ulaşıp ulaşmadığını anlamak bakımından değerlendirmeye imkân sağlayabilir. Tablo 2 müzakereci

kavramsal çerçeveye dayanılarak iletişim içeriklerinin analizi için bir içerik şeması önerisi sunmaktadır.

Liberal siyasal iletişim modeline yönelik bir diğer eleştiri agonistik demokrasi yaklaşımından gelmektedir. Sonraki bölümde yeni medyada siyasal iletişim sürecine ilişkin agonistik demokrasi yaklaşımına dayanan kavramsal model açıklanmaktadır.

3. Yeni Medya'da Siyasal İletişim: Agonistik Yaklaşım

Yeni medyada agonistik demokrasi yaklaşımına dayanan siyasal iletişim modeli liberal ve müzakereci modelden farklı bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Agonistik modelin temelinde siyasal katılım ve siyasetin yeniden canlandırılması düşüncesi bulunmaktadır. Laclau ve Mouffe (2010: 144) ideolojilerin dayattığı ekonomik belirlenimciliğe karşı siyasal hareketlerde söylemin rolünü ve toplumsal farklılıkları vurgulayarak agonistik modelin gelişiminde etkili olmuşlardır. Siyasetin temeline çatışmayı koyarak modern toplumlarda eşitlik ve özgürlükle ilgili problemi olan feministler, barış aktivistleri, çevreciler, farklı ırklara mensup olanlar gibi yeni özne hareketlerinin gelişimini dikkate almışlardır (Smith, 1998: 7; Laclau ve Mouffe, 2010: 184). Siyasette liberalizmin bireysel eşitlik ve özgürlük temelini agonistik demokrasinin zemini olarak belirlemişler, eşitlik ve özgürlük mücadelesinin bu zemine dayanarak derinleşmesi gerektiğini savunmuşlardır (Laclau ve Mouffe, 2010: 270; Smith, 1998: 9).

Agonistik yaklaşımda demokrasi bireysel karı en yüksek düzeye çıkarmaya ya da rasyonel uzlaşmaya değil çatışmaya dayanmaktadır (Finlayson, 2009: 13-14). Mouffe (2010: 22) modern toplumlarda çoğulculuğu gerçekleştirmek için Carl Schmitt'in dost-düşman ikileminden yararlanarak siyasal olanı biz-onlar ayrımına bağlı gelişen bir çatışma süreci olarak açıklamış; dışlamaya dayandığı gerekçesiyle uzlaşmayı demokrasi için tehlike olarak ifade etmişlerdir. Agonistik yaklaşımda farklılıkları göz ardı eden yaklaşımların siyasal alanın sınırlarını daralttığı belirtilmekle birlikte bu yaklaşımda çatışma köktenci bir boyut almamaktadır (Simons, 2005: 150). Agonistik demokraside farklılıklar arasındaki çatışma yok edici bir çatışma değildir. Liberal demokrasinin bireysel temel hak ve özgürlüklere

dayanan zeminini hedef alan hareketler antagonizma yani yok edici çatışmalar olarak, agonizmden farklı biçimde açıklanmaktadır (Mouffe, 2010: 28).

Agonistik yaklaşımda siyaseti anlamlandırma bakımından kullanılan kavramsal araçlar söylem, eklemlenme, özne konumu, hegemonya, ehlileştirilmiş çatışma, siyasal mücadele ve çoğulculuk olarak açıklanabilir. Agonistik yaklaşım bireylerin düşünce ve eylemlerini yönlendiren temel unsurun bireysel çıkarlar ve rasyonel tercihler olmadığını, düşünce ve eylem üzerinde söylemin etkili olduğunu savunmaktadır. Söylem, insanların içinde bulundukları sosyal konumu anlamlandırmalarını sağlamaktadır. Söylem, toplumsal gerçeklik ve kimlik üretme gücüne sahiptir. Bu gerçeklikler bireylerin sosyal hayattaki konumlarıyla bağlantılı olarak bireylerin pratik yaşamlarıyla ilişkisellik içerisinde gelişmektedir (Smith, 1998: 51). Bir söylemin gelişiminde öteki olmak ya da kendinin ötesinde bir dışarının tespiti biz ve onlar ayrımını güçlendirmek için önemlidir. Söylem, bireyler için anlam üretebilen bütün yazılı belgeler, konuşmalar, fikirler, ritüeller, kurumlar ve somut nesnelerde gözlemlenebilir (Smith, 1998: 86). Laclau ve Mouffe (2010: 169) her söylemin belirli bir merkez oluşturmak üzere kurulduğunu ve belirli bir özne konumuyla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ancak belirli bir söylem çerçevesinde farklı özneleri geçici koalisyonlar şeklinde bir araya getiren eklemlenmeler de gelişebilir. Bu eklemlenmeler sabit, mutlak ve nihai değildir. Aksine farklı özne konumları arasında belirli bir söylem çerçevesinde kurulan birliktelikler hegemonik mücadeleler bağlamında değişken ve süreksizdir. Dolayısıyla, farklı özne konumları arasında tamamlanmamışlık, sabit olmama ve ilişkisellik özellikleri bulunmaktadır. Her grup özgürlük ve eşitlik alanında ortaya çıkan çatışma noktalarına dayanarak kendi özne konumunu hegemonikleştirmeye çalışmaktadır. Bu mücadeleler meşru bir zeminde gerçekleşir ve mücadelelerin gelişmesi için çoğulculuk demokratik bir ihtiyaç olarak açıklanmaktadır (Mouffe, 1998: 361).

Agonistik demokrasi sosyal, dinsel, ırksal, etnik vb. farklılıkların siyasal alana erişiminin gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu erişim çoğulculuğun temelinde yatan unsur olarak görülmektedir (Smith, 1998: 159). Farklılıklara açık siyasal alanların hem çoğulculuğu sağlayacağı hem de farklıkları şiddet yoluna

başvurmaktan alıkoyacağı ileri sürülmektedir (Mouffe, 2010: 39). Agonistik yaklaşım, liberal ve müzakereci yaklaşımın aksine siyasal alanda tutku, duygu ve kimliğin gücünü yadsımamaktadır (Mouffe, 2010: 32). Çünkü bireylerin yalnızca rasyonel tercihlerine göre oy veren özerk özneler olduğu düşüncesi benimsenmemektedir. İnsanlar belirli bir aidiyet bağlamında siyasal davranış geliştirebilirler (Mouffe, 2001: 104).

Agonistik yaklaşım bağlamında yeni medyada siyasal iletişimin önemi, yeni medya alanının mevcut iletişim, bilgi paylaşımı ve haberleşme araçlarına alternatif araçlar ve alanlar sağlamasıyla ilişkilidir. Agonistik perspektiften değerlendirildiğinde yeni medya söylem üretme, yayma, özne konumlarını güçlendirme, eklemlenme ve mücadele alanı olarak görülmektedir. Agonistik yaklaşımda geleneksel medya eleştirilmekte, hâkim hegemonya ilişkilerine karşı mücadele alanı sağlayan ve bu süreçte iletişim, bilgi paylaşımı ve haberleşme aracı sunan alternatif, eleştirel ya da radikal medya kavramına başvurulmaktadır (Downing, 2001: 3; Atton, 2002: 1; Fuchs, 2010: 179). Alternatif medya, karşı-söylem, karşı-bilgi ve karşı-hegemonya üretmek için farklılıkları kapsama, bilgi tekellerine karşı çıkılma, medya örgütünün tabana yayılması, hiyerarşi ve otoriteden uzak olma gibi unsurlar çerçevesinde açıklanmaktadır (Fuchs, 2010: 179).

Agonistik yaklaşımda, internetin liberalleşmesi, ticarileşmesi, tüketim alanı haline dönüşmesi, bu alanın rasyonel bir uzlaşı ve müzakere alanı olarak görülmesi, internetin bireysel kar azamileştirme aracı olarak değerlendirilmesi ve siyasal bir pazarlama alanı olarak görülmesi eleştirilmektedir. İnternet, liberal ve müzakereci modelde olduğu gibi güç ilişkilerinden bağımsız bir alan değildir ve bu yaklaşımlar yeni medyanın demokratik siyasetin gelişmesi bakımından sağladığı imkânların üstünü örtmekle eleştirilmektedir (Dahlberg ve Siapera, 2007: 6). Agonistik yaklaşım bağlamında yeni medya, eşitlik ve özgürlüğün toplumun geniş kesimlerine yayılması için bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bunun için bireylerin içerik üretebilmeleri yalnızca pasif izleyiciler konumunda olmamaları önemlidir. Yeni medya geleneksel medyaya göre daha fazla erişilebilirdir, maliyetler azdır ve aşırı merkezileşme henüz gerçekleşmemiştir (Abbott, 2001: 99). Yeni medya uzlaşma alanı dışında kalan gruplar için bilgi paylaşımı, haberleşme, iletişim ve mobilizasyon

aracı olarak görülmektedir. Yeni medya aynı zamanda yeni siyasal öznelerin oluşmasında, siyasal toplulukların kurulmasında ve yeni çatışma noktalarının oluşmasında etkilidir. Yeni medya siyasal aktivizmin gelişmesinde haberleşme, kaynak sağlama ve ağ kurma işlevlerine sahiptir. Yeni medya aracılığıyla farklı söylemler kendilerini geliştirecek mecralar bulmaktadır. Bu bakımdan her özne, bu alanlarda kendi konumu ve söylemini mücadele sürecinde geliştirmek için uğraşmaktadır (Dahlberg ve Siapera, 2007: 11; Jordan, 2007: 86; Abbott, 2001: 111; Dahlberg, 2007: 134; Kahn ve Kellner, 2007: 32).

Sosyal medyanın gelişimiyle birlikte agonistik siyaset bağlamında yeni medyanın işlevlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Mısır ve Kuzey Afrika ülkelerinde gerçekleşen devrimler her ne kadar nedenleri ve oluşma koşulları farklı olsa da "Twitter Devrimleri" olarak adlandırılmaktadır (Murthy, 2013: 97; Warf, 2011: 166). ABD'de 2011 yılında tüm dünyanın izlediği Wall Street'i İşgal Et (Occupy Wall Street - OWS) hareketinde #OccupyWallStreet ve #OWS etiketleri Twitter'da dünya gündeminde en çok konuşulanlar listesinde yer almıştır. Bu hareketler, küresel düzeyde sosyal ve ekonomik eşitsizliklere, bunlara neden olduklarını düşündükleri küresel şirketlere ve kurumlara karşı çıkan farklı gruplar tarafından gerçekleştirilmiştir. Sosyal medya, özellikle Twitter, agonistik demokrasi bağlamında son yıllarda pek çok sosyal harekette kullanılmıştır (Gaby ve Caren, 2014: 367).

Agonistik yaklaşımda yeni medya farklı söylemler arasında mücadelenin gerçekleştiği duygu, tutku ve kimlik öğelerine dayanarak gelişen uzlaşma odaklı olmayan bir iletişim süreci öngörmektedir (Dahlberg, 2007: 137). Biz ve onlar ayrımı üzerinden oluşan iletişim, grup farklılıklarının ön plana çıkması bakımından gereklidir. Bu iletişim sürecinde polemik, spekülasyon, gerilim, farklılıkların vurgulanması, gülünçlük, paranoya, yergi, ironi, otoriterlik, heyecan ve duygusallık, hikayeleştirme, uyarı gibi pek çok ifade biçimi iletişim sürecinin öğeleri olarak kapsanmaktadır (Finlayson, 2009: 13). Agonistik yaklaşım çerçevesinde bu modelin temel öğeleri Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3. Agonistik Modelde Çevrimiçi Siyasal İletişimin Temel Unsurları

Unsurlar	*Açıklama*
Amaç	Çatışmanın kabulü ve siyasal mücadelelerin sürekliliğini sağlama
Strateji	İletişim ve haberleşme araçlarının eleştirel ve alternatif biçimde kullanımı
Aracılar	Bilgi ve iletişim teknolojileri – yeni medya platformları
Aktörler	Dezavantajlı bireyler, eşitlik talebinde bulunan sosyal gruplar, topluluklar, dışlanan özneler, egemen söylemi benimseyen gruplar
İlkeler	Farklılaşma, tutku, duygu ve kimlik öğelerinin canlandırılması
Süreç	Alternatif söylem üretme, yayma, eklemlenme, mücadele
Beklenti	Kamusal alandan dışlanan grupların siyasal alana dönmesi sayesinde siyasetin devamlılığının sağlanması ve köktencilikten kaçınma
Etkenler	Aktörlerin yeni medya kullanım durumları, iletişim ve ifade özgürlükleri, yeni medyaya erişim, siyasi ve ticari güç, kontrol ve gözetim

Bu tabloda *amaç*, siyasetin temelinde çatışma ve farklılıklara dayanan bir siyasal alan yaratmaktır. *Strateji*, hiyerarşik iletişim biçimlerinden farklı olarak alternatif ve yeni kanalların eleştirel biçimde kullanılmasına dayanmaktadır. *Aracılar*, yeni medya platformları geleneksel medyaya alternatif araçlar olarak değerlendirilmektedir. *Aktörler*, geleneksel siyasal alanlardan dışlanan, dezavantajlı ve sesini duyuramayan kesimlerden ve geleneksel aktörlerden oluşmaktadır. *İletişimsel ilkeler*, kimlik öğelerini canlandırmaya, farklı aidiyetlerin iletişim sürecine aktarılmasına dayanmaktadır. *Süreç*, söylem üretme ve bunları mücadeleye dönüştürmeye dayanmaktadır. *Beklenti*, siyasal alanda çoğulcu bir demokrasinin yaratılmasıdır. *Etkenler*, agonistik modelin gelişmesini etkileyebilecek unsurlara işaret etmektedir.

Tablo 4'te agonistik demokrasi yaklaşımına dayanarak yeni medyada siyasal iletişimin kavramsallaştırılmasında yararlanılabilecek kategoriler sunulmaktadır. Bu çerçevede, siyasal iletişim sürecinde paylaşılan içerikleri analiz etmek üzere agonistik yaklaşım çerçevesinde kullanılabilecek bir içerik şeması önerilmektedir.

Tablo 4. Agonistik Model Bağlamında Çevrimiçi Siyasal İletişim Sürecinin Analizinde Kullanılabilecek Olan Kategoriler

	Kategori	*Açıklama*
1	İletişim sürecine katılan	Bireyler (sosyal ve siyasal bağlarının bulunup bulunmadığının dikkate alınması); gruplar, kurumlar, örgütler, medya kuruluşları ve siyasetçiler

	aktörler	
2	Kullanıcıların sosyal ağ kapasiteleri	Kullanıcıların yeni medya alanında iletilerini ulaştırabildikleri ve karşılıklı paylaşımlarından haberdar oldukları kişilerin sayısı
3	Kullanıcıların rolleri ve iletişimsel güç	Kullanıcıların iletişim sürecinde içerik üreticisi konumunda mı yoksa başka kullanıcılar tarafından üretilen içerikleri paylaşanlar konumunda mı olduklarının tespiti
4	İfadelerin sınıflandırılması	Paylaşılan ifadelerin agonistik iletişim kategorilerine mi yoksa antagonistik iletişim kategorilerine mi dayandığının tespiti
5	Agonistik iletişim biçimi	Polemik, spekülasyon, hakaret, duygusal ifadeler, kimlik açıklama, ironi, yergi, talep, argo, provokasyon, manifesto, partizanlık, retorik, ajitasyon
6	Antagonistik iletişim biçimi	Nefret, tehdit ve yok edici ifadeler
7	Gruplar/özneler arasında farklılaşma	Biz ve onlar ayrımına katkı sağlayan ifadeler, belirli değerler etrafından kimlik oluşturma ve onun dışında kalanları ötekileştirme
8	Katılım ve mobilizasyon	İletişim sürecini eyleme dönüştürmeye ilişkin ifadelerin tespiti, örgütlenme ve eyleme çağırma
9	Alternatif söylem	İletişim sürecinde güncel konu ve gündemin dışında kalan konuları tartışmaya açma, karşı söylemlerin gelişip gelişmediğinin tespiti

Tablo 4'te yer alan *iletişim sürecine katılan aktörler* kategorisi aktörleri sınıflandırmaya yöneliktir. *Kullanıcıların sosyal ağ kapasiteleri* kullanıcıların bağlantı halinde oldukları diğer kullanıcıların sayısı hakkında bilgi vermektedir. Bu bilgi iletişim sürecinde sahip oldukları etki gücünü değerlendirmek bakımından önemlidir. *Kullanıcıların iletişim sürecindeki rolleri ve iletişimsel güç* aktörlerin bilgi üretme ve yayma bakımından rollerini değerlendirme imkânı sağlayabilir. *İfadelerin sınıflandırılması* iletişim sürecinin agonistik iletişim anlayışı çerçevesinde gerçekleşip gerçekleşmediğini açıklama konusunda bilgi verebilir. Bu içerikleri, agonistik iletişim biçimi ve antagonistik iletişim biçimi çerçevesinde sınıflandırmak mümkündür. *Gruplar/özneler arasında farklılaşma* içeriklerin farklılaşmaya katkılarını anlamak bakımından katkı sağlayabilir. *Katılım ve mobilizasyon* paylaşılan içeriklerin katılım bakımından bir katkı sağlayıp sağlayamadığını; *alternatif söylem* yeni medyanın beklentiler doğrultusunda alternatif gündemlerin gelişmesinde etkisi hakkında bilgi verebilir. Bu doğrultuda Tablo 4 agonistik perspektiften yeni medyada siyasal iletişimi değerlendirmek için kullanılabilecek bir içerik şeması sunmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada yeni medyada siyasal iletişimi kavramsallaştırmak bakımından hâkim olan liberal yaklaşıma alternatif oluşturabilecek iki farklı kavramsal çerçeve ve bu alternatif kavramsal modeller bağlamında iletişim sürecinin analizinde kullanılabilecek içerik şemaları sunulmuştur. Müzakereci demokrasi ve agonistik demokrasi kuramlarına dayanarak geliştirilen ve yeni medya alanında siyasal iletişimi açıklamaya çalışan her iki modelin de temelinde yeni medyanın siyasal katılımı ve etkileşimi arttırmak üzere sahip olduğu potansiyeller üzerinde durulmaktadır. Bu yaklaşımların birbirlerinden farklı siyaset anlayışları olmakla birlikte her iki yaklaşım da iletişim, haberleşme ve bilgi paylaşma süreçlerinde yeni medyaya işlevleri bakımından büyük bir önem atfetmektedir. Müzakereci modelde yeni medya, rasyonel eleştirel kamusal iletişimin yeniden canlanması ve ortak toplumsal değerlerin üretilmesi için gerekli iletişim ortamı olarak düşünülmektedir. Agonistik modelde yeni medya alternatif ve eleştirel bir iletişim alanı ve farklı kimliklere sahip öznelerin, uzlaşıdan dışlananların, kamusal alanda yer bulamayanların kendi söylemlerini geliştirebilecekleri, yayacakları ve hâkim söylemler karşısında çeşitli koalisyonlar kurarak karşıt mücadeleler geliştirebilecekleri bir alan olarak değerlendirilmiştir. Bu yaklaşımlar rasyonel bireylerin kendi çıkarları adına özerk bir şekilde rakip siyasi eğilimler arasından kendilerine en uygun olanı seçmeleri bağlamında ele alınan liberal yaklaşımın yeni medya ve siyasal iletişim anlayışına alternatif olan kavramsal çerçeveler sunmaktadır. Bu modeller siyasi süreçlerde yeni medya ortamlarında gerçekleşen iletişimin farklı yönleriyle açıklanmasına katkı sağlayabilecek yeni kategorilerin oluşturulmasına imkân sağlamaktadır. Bu farklı kavramsal bağlamlarda geliştirilen kategorilere dayanarak oluşturulan içerik kategorilerinin siyasal iletişim sürecini farklı yönleriyle analiz etmek için kullanılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ABBOTT, Jason P. (2001). "Democracy @internet.asia? The Challanges to the emancipatory potential of the net: lessons from China and Malaysia", Third World Querterly, 22 (1), s.99-114.

ANDUIZA, Eva; CANTIJOCHA, Marta; GALLEGOA, Aina (2009). "Political Participation and The Internet", Information, Communication & Society, 12 (6), s.860-878.

ATTON, Chris (2002). Alternative Media, UK: Sage.

AUSSERHOFER, Julian ve MAIREDER, Axel (2013). "National Politics on Twitter", Information, Communication & Society, 16 (3), s.291-314.

BARBER, Benjamin (1995). Güçlü Demokrasi Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset, (Çev: Mehmet Beşikçi), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

BARLOW, John Perry (1996). "A Declaration of the Independence of Cyberspace", https://www.eff.org/cyberspace-independence, Erişim Tarihi: 08.01.2017.

BENHABİB, Seyla (1999). Müzakereci Demokratik Meşruiyet Modeline Doğru, (Editör), Seyla Benhabib. Demokrasi ve Farklılık, (Çev: Zeynep Gürata ve Cem Gürsel). İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, s.101-139.

BENNETT, W. Lance ve ENTMAN, Robert M. (2001). Mediated Politics: An Introduction, (Editörler), W. Lance Bennett ve Robert M. Entman. Mediated Politics, New York: Cambridge University Press, s.1-33.

BESSETTE, Joseph (1980). Deliberative Democracy: The Majority Principle in Republician Government, (Editörler), Robert A. Goldwin ve William A. Schambra. How Democratic is the Constitution? Washington: American Enterprise Institute.

BOHMAN, James (1997). Deliberative Democracy and Effective Social Freedom: Capabilities, Resources and Oppurtunities, (Editörler), James Bohman ve William Rehg. Deliberative Democracy: Essays on Reason and Politics, USA: Massachusette Institute of Technology, s.321-348.

BRUNS, Axel ve BURGESS, Jean E. (2011). "Ausvotes: how Twitter covered the 2010 Australian Federal Election", Communication, Politics and Culture, 44 (2), s.37–56.

BUCKLER, Steve ve DOLOWITZ, David (2005). Politics on the Internet, USA: Routledge.

BURNETT, Robert ve MARSHALL, P. David (2003). Web Theory: An Introduction, USA: Routledge.

CASTELLS, Manuel (2008). "The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance", The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 616, s.78-93.

CASTELLS, Manuel (2013). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür – Ağ Toplumunun Yükselişi, (Çev: Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

CHIRISTIANO, Thomas (1997). The Significance of Public Deliberation, (Editörler), James Bohman ve William Rehg. Deliberative Democracy: Essays on Reason and Politics, USA: Massachusette Institute of Technology, s.243-278.

CROTEU, David ve HOYNES, William (2003). Media/Society: Industries, Images and Audiences, London: Sage.

DAHLBERG, Lincoln (2001). "The Internet and Democractic Discourse: Exploring the prospects of online deliberative forums extending the public sphere", Information, Communication & Society, 4 (4), s.615-633.

DAHLBERG, Lincoln (2007). The Internet and Discursive Exclusion: From Deliberative to Agonistic Public Sphere Theory, (Editörler), Lincoln Dahlberg ve Eugenia Siapera. Radical Democracy and the Internet. New York: Palgrave Macmillan, s.128-147.

DAHLBERG, Lincoln ve SIAPERA, Eugenia (2007). Tracing Radical Democracy and the Internet. (Editörler), Lincoln Dahlberg ve Eugenia Siapera. Radical Democracy and the Internet. New York: Palgrave Macmillan, s.1-16.

DEWDNEY Andrew ve RIDE, Peter (2006). The New Media Handbook, London: Routledge.

DOWNING, John (2001). Radical media: Rebellious communication and social movemets, London: Sage.

DRYZEK, John (1990). Discursive Democracy: Politics, Policy and Sience, Cambridge: Cmabridge University Press.

DYSON, Esther; GILDER, George; KEYWORTH, George; TOFFLER, Alvin (1994). "Cyberspace and the American Dream: A Magna Carta for the Knowledge Age", Future Insight, 1 (2), http://www.pff.org/issues-pubs/futureinsights/fi1.2magnacarta.html, Erişim Tarihi: 08.01.2017

ECAS; (2015). Futurum. http://www.ecas.org/wp-content/uploads/2015/06/ECAS-Publication-online-version.pdf, Erişim Tarihi: 08.01.2017

ELSTER, Jon (1997). The Market and the Forum: Three Varieties of Political Theory, (Editörler), James Bohman ve William Rehg. Deliberative Democracy: Essays on Reason and Politics, USA: Massachusette Institute of Technology, s.3-34.

FINLAYSON, Atkins (2009). Rhetoric and Radical Democratic Political Theory. (Editörler), Adrian Little ve Moya Lloyd. The Politics of Radical Democracy, UK: Edinburgh University Press, s.13-32.

FRASER, Nancy (2004). Kamusal Alanı Yeniden Düşünmek: Gerçekte Varolan Demokrasinin Eleştirisine Bir Katkı. (Editör), Meral Özbek. Kamusal Alan, İstanbul: Hil Yayınları, s.103-132.

FUCHS, Christian (2010). "Alternative Media as Critical Media", European Journal of Social Theory, 13 (2), s.173-192.

GABY, Sarah ve CAREN, Neal (2012). "Occupy Online: How cute old men and Malcolm X Recruited 400,000 U.S. Users to OWS on Facebook", Social Movement Studies, 11(3-4), s.367-374.

GAUS, Gerald F. (1997). Reason, Justification, and Consensus: Why Democracy Can't Have It All, (Editörler), James Bohman ve William Rehg. Deliberative Democracy: Essays on Reason and Politics, USA: Massachusette Institute of Technology, s.205-242.

GERBAUDO, Paolo (2014). Twitler ve Sokaklar: Sosyal Medya ve Günümüz Eylemciliği, (Çev: Osman Akınhay). İstanbul: Agorakitaplığı

GIMMLER, Antje (2001). "Deliberative democracy, the public sphere and the Internet", Philosophy Social Criticism, 27 (4), s.21-39.

GOULD, Carol C. (1999). Çeşitlilik ve Demokrasi: Farklılıkların Temsili. (Editör), Seyla Benhabib. Demokrasi ve Farklılık, (Çev: Zeynep Gürata ve Cem Gürsel). İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, s.244-267.

HABERMAS, Jurgen (1996). Between Facts and Norms Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy, Cambridge: MIT.

HABERMAS, Jurgen (1999). Demokrasinin Üç Normatif Modeli, (Editör), Seyla Benhabib. Demokrasi ve Farklılık, (Çev: Zeynep Gürata ve Cem Gürsel), İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, s.37-50.

HABERMAS, Jurgen (2005). "Concluding Comments on Empirical Approaches to Deliberative Politics", Acta Politica, 40, s.384–392.

HABERMAS, Jurgen (2010). Kamusallığın Yapısal Dönüşümü, (Çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları.

HALPERN, Daniel ve GIBBS, Jennifer L. (2013). "Social media as a catalyst for online deliberation? Exploring the affordances of Facebook and YouTube for political expression", Computers in Human Behavior, 29, s.1159-1168.

HSU, Chien-leng ve PARK, Han Woo (2012). "Mapping online social networks of Korean politicians", Government Information Quarterly, 29, s.169–181.

JENSEN, Jakob Linaa (2003). "Public Spheres on the Internet: Anarchic or Government-Sponsored – A Comparison", Scandinavian Political Studies, 26 (4), s.349-74.

JENSEN, Jakob Linaa (2006). The Minnesota E-Democracy Project Mobilising the Mobilised, (Editörler), Sarah Oates, Diana Owen ve Rachel K. Gibson. The Internet and Politics, London & New York: Routledge, s.34-51.

JORDAN, Tim (2007). Online Direct Action: Hacktivism and Radical Democracy. (Editörler), Lincoln Dahlberg ve Eugenia Siapera. Radical Democracy and the Internet. New York: Palgrave Macmillan, s.73-88.

KAHN, Richard ve KELLNER, Douglas (2007). Globalization, Technopolitics, and Radical Democracy. (Editörler), Lincoln Dahlberg ve Eugenia Siapera. Radical Democracy and the Internet. New York: Palgrave Macmillan, s.17-36.

KNIGHT, Jack ve JOHNSON, James (1997). What Sort of Equality Does Deliberative Democracy Require? (Editörler), James Bohman ve William Rehg. Deliberative Democracy: Essays on Reason and Politics, USA: Massachusette Institute of Technology, s.279-320.

LACLAU, Ernesto ve MOUFFE, Chantal (2010). Hegemonya ve Sosyalist Strateji, (Çev: Ahmet Kardam). İstanbul: İletişim Yayınları.

LOSIFIDIS, Petros (2011). "The Public Sphere, Social Networks and Public Service Media", Information, Communication & Society, 14 (5), s.619-637.

LUSOLI, Wainer; WARD, Stephen; GIBSON, Rachel (2006). "(Re)connecting Politics? Parliament, the Public and the Internet", Parliamentary Affairs, 59 (1), s.24-42.

MOUFFE, Chantal (1998). Demokrasi, İktidar ve Siyasal Düzen. (Editör), Seyla Benhabib. Demokrasi ve Farklılık, (Çev: Zeynep Gürata ve Cem Gürsel), İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, s.347-363.

MOUFFE, Chantal (2001). Demokratik Paradoks, (Çev: A. Cevdet Aşkın), Ankara: Epos.

MOUFFE, Chantal (2010). Siyasal Üzerine (Çev: Mehmet Ratip). İstanbul: İletişim Yayınları.

MURRU, Maria F. (2009). 'New media – new public spheres? An analysis of online shared spaces becoming public agoras', (Editörler), Nico Carpentier, Pille Pruumann-Vengerfeldt, Richard Kilborn, Tobias Olsson ve E. Sundin. Communicative Approaches to Politics and Ethics in Europe, Estonia: Tartu University Press, s.141–153.

MURTHY, Dhiraj (2013). Twitter: Social Communication in the Twitter Age, UK: Polity.

PARMELEE, John H. ve BICHARD, Shannon L. (2012). Politics and the Twitter Revolution, UK: Lexington Books.

PRICE, Vincent ve CAPELLA, Joseph N. (2003). "Online Deliberation and Its Influence: The Electronic Dialogue Project in Campaign 2000", IT & Society, 1, s.303-328.

RAHİMİ, Babak (2011). "The Agonistic Social Media: Cyberspace in the Formation of Dissent and Consolidation of State Power in Postelection Iran.", The Communication Review, 14 (3), s.158-178.

SIMONS, Jon (2005). The radical democratic possibilities of popular culture. (Editörler), Lars Tonder ve Lasse Thomassen. Radical Democracy, Manchester: Manchester University, s.149-166.

SMALL, Tamara A. (2012). What the Hashtag? A Content Analysis of Canadian Politics on Twitter. (Editörler), Brian D. Loader ve Dan Mercea. Social Media and Democracy, New York: Routledge, s.109-128.

SMITH, Anna Marie (1998). Laclau and Mouffe the Radical Demeocratic Imaginary, London: Routledge.

ŞAYLAN, Gencay (2008). Temsili Liberal Demokrasinin Önlenemez Krizi, İstanbul: İmge Yayınları.

THOMPSON, John B. (1995). The Media and Modernity: A Social Theory of the Media, California: Stanford University Press.

TREANOR, Paul (1996). "Internet As Hyper-Liberalism", Telepolis, http://web.inter.nl.net/users/Paul.Treanor/net.hyperliberal.html, Erişim Tarihi 08.01.2017

van DIJK, Jan (2006). The Network Society: Social Aspects of New Media, London: Sage.

WARD, Stephen ve GIBSON, Rachel (2009). European political organizations and the internet. (Editörler), Andrew Chadwick ve Philip N. Howard. Routledge Handbook of Internet Politics, USA: Routledge, s.25-40.

WARF, Barney (2011). "Myths, realities and lessons of the Arab Spring", The Arab Word Geographer, 14 (2), s.166-168.

WOO-YOUNG, Chang (2005). "Online civic participation, and political empowerment: online media and public opinion formation in Korea", Media, Culture & Society, 27 (6), s.925-935.

WRIGHT, Scott ve STREET, John (2007). "Democracy, Deliberation and Design: The Case of Online Discussion Forums", New Media Society 9 (5), s.849-869.